

Uusissa liikuntalajeissa korostetaan yhdenvertaisuutta

Teksti: ANNI RANNIKKO

Skeittauksen, roller derbyn, parkourin ja muiden uusien liikuntalajien ympärille muodostuu nuorisokulttuureita, joissa tavoitellaan liikuntakulttuuriin perustavanlaatuaista muutosta.

Näitä niin sanottuja vaihtoehtolajeja harrastavat nuoret pyrkivät kohti yhdenvertaista, yhä useammalle avointa ja moninaisuutta kunnioittavaa liikuntakulttuuria. Muutos heijastuu myös muualle yhteiskuntaan.

Kaikkien kunnioittaminen ja yhdenvertainen kohtelu ovat vaihtoehtoliikunnan harrastajille tärkeitä periaatteita. Vaatimus kunnioituksesta koskee niin oman lajin harrastajia kuin samoja tiloja muihin tarkoituksiin käytäviä. Kunnioituksen kulttuuria ja yhdenvertaisuutta korostamalla vaihtoehtoliikuntaa harrastavat nuoret osoittavat liikuntakulttuuriin liittyviä epätoivoiksi määrittelemiään ilmiöitä. Näitä ovat esimerkiksi mukaan pääsemisen vaikeus sekä liikuntakulttuuria moniulotteisesti läpileikkaavat kilpailullisuus, syrjintä ja hierarkkisuus. Tavoitteena on, että vaihtoehtoliikuntayhteisöt ovat avoimia kaikille niistä kiinnostuneille.

Vaihtoehtoliikuntaa harrastavat nuoret ottavat kunnioitusta ja yhdenvertaisuutta korostavilla periaatteillaan osaa julkiseen keskusteluun, jota käydään epätasa-arvosta, vihapuheesta sekä syrjinnän hyväksymisestä ja siitä vaikeutumisesta. Yhdenvertaisuuteen pyrkiminen määrittyy vaihtoehtoiseksi ja jopa radikaaliksi tavoitteeksi. Kunnioitukselle ja yhdenvertaisuudelle perustuvat sosiaaliset suhteet eivät ole itsestään selviä liikunnassa, mutta eivät myöskään 2010-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa.

Vaihtoehtoliikunta tarjoaa nuorille aikuisten ohjauksesta vapaita, omaehtoisia ja luovuuteen kannustavia yhteisöjä. Vapaan ja hierarkiattomuuteen pyrkivän toimintatilan haltuunotto ei ole kuitenkaan kaikille yhtä helppoa ja luontevaa, eivätkä kaikkien mahdollisuudet päästä mukaan ole tasa-arvoiset, vaikka tähän pyritään.

Vaikka vaihtoehtolajien maailmassa epätasa-arvoon suhtaudutaan kielteisesti, yhteiskunnan kaik-

Kuva: GORILLA/CHARLES KNOX

kia epätasa-arvoistavia rakenteita ei saada haastettua. Vaihtoehtolajeissa ei pystytä täysin ohittamaan perinteisiä liikunnallisen taitavuuden ja kehon kyvykkyyden ihanteita. Taito ja suorituskyykyinen keho ovat osa urheilullista pääomaa (Aarresola 2017), jota myös vaihtoehtoliikunnassa arvostetaan. Myös heteroseksuaalinen maskuliinisuus, nuori aikuisuus, argumentointikyky ja taito ovat vaihtoehtoliikunnan kentillä arvokasta pääomaa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että lajiyhteisöissä valta on yleensä vanhimmissa harrastajilla ja useimmissa vaihtoehtolajeissa valtaosa lajiharrastajista on miehiä.

Reilun pelin eetos kätkee eriarvoisuutta

Julkisessa keskustelussa liikunnan harrastaminen ja harrastamattomuus pelkistyvät usein henkilökohtaisiksi valinnoiksi, jolloin vähäisen liikkumisen syiksi nähdään yksilön aikaansaamattomuus ja laiskuus. Tällöin liikkumismahdollisuuksia rajoittavat tekijät, kuten syrjintä, jäävät huomiotta. (Itkonen & Kauravaara 2015; Berg & Kokkonen 2016; Rannikko 2018.)

Vaihtoehtoliikunnassa yhdenvertaisuutta yritetään edistää osin samalla tavalla kuin perinteisessä liikuntaseuratoiminnassa: sen sijaan että keskityttäisiin syrjivien rakenteiden purkamiseen, korostetaan reiluuutta. Syrjinnän olemassaoloa on hankala nähdä, osoittaa ja arvostella, kun sen vastustamiseen on sitouduttu periaatteiden ja julistusten tasolla – sitä ei silloin pitäisi tapahtua. Liikuntaan liittyvä reilun pelin eetos kätkee eriarvoisuutta, jolloin sitä on hankala osoittaa, arvostella tai edes nähdä.

Kyse on myös siitä, että syrjintä ja ulossulkeminen jäävät helposti piiloon niiltä, joita ne eivät suoraan kosketa. Kunnioituksen politiikan toteutuminen lajiyhteisöjen arjessa näyttää erilaiselta eri asemista tarkasteltuna. Yhdestä asemasta tarkasteluna sukupuolien tasa-arvo näyttäisi toteutuvan, kun taas toisesta näkee, että sukupuolella perustellaan lajiyhteisöjen hierarkioita ja ulossulkemista.

Eriarvoisuus synnyttää säröjä vaihtoehtolajien yhtenäisyyteen. Mukaan pääsemisen vaikeus ja tunte ulkopuolisuudesta johtavat vaihtoehtolajien edelleen jatkuvaan eriytymiseen (Itkonen 1996). Esimerkiksi naisten vuoroja perustaneet skeittarit luovat uudenlaisten sääntöjen varaan perustuvia melko itsenäisiä liikunnallisia todellisuksia. Soveltava lumilautailu, parkour ja skeittaus ovat madaltaneet vaihtoehtolajien aloittamisen kynnyistä vammaisten

lajiharrastajien kohdalla. Samaan ryhmään kuuluvat myös hiljattain syntyneet roller derbyn c-joukkueet, joihin voivat liittyä ne, jotka eivät halua kilpailla.

Liikunnallinen mielikuvitus tekee tilaa

Vaihtoehtoliikunnassa liike pakenee tiloista, joita sille perinteisesti tarjotaan. Melkein mistä tahansa paikasta voi liikunnallisen mielikuvituksen avulla tulla uudenlaisen liikkeen tila, kun arjen ympäristöjä luetaan tietyn lajin harrastajan silmin. Vaihtoehtolajit johdattavat liikunnan harrastamisen uudensuuntaisiin paikkoihin, kun kaiteet, seinät, puistonpenkit, katukivet ja kalliot tehdään liikuntatiloiksi uudensuuntaisilla tavoilla.

Kunnioituksen korostaminen paljastaa julkiseen tilaan liittyvää ulossulkemista ja epätasa-arvoa. Yhteisiä tiloja ei voida ottaa haltuun ilman vastustusta: kun totutusta poikkeava liike viedään uusiin tiloihin, se ei ole aina tervetullutta. Aina pelkkä konventionaalisten käytösnormistojen synnyttämä häpeä ei riitä kahlitsemaan liikettä, vaan päädytään käyttämään myös suoria kieltoja ja rajoituksia. Julkisen tilan käyttöä vaihtoehtoliikunnan harrastamiseen hankaloitetaan suunnittelemalla kaupunkitilat lajiharrastamiseen sopimattomiksi ja kieltämällä lajien harrastaminen yhteisissä tiloissa.

Lajit rakentavat suhdetta ympäristöönsä vastuullisuuden kautta. Vaihtoehtoliikunnan harrastajat korostavat julkisesta tilasta käytävän pelin olevan heidän osaltaan rakentavaa, asiallista ja vastuullista. Vaihtoehtoliikunnan keskeinen vaatimus kaikille kuuluvasta julkisesta tilasta perustuu ennen kaikkea kunnioitukselle, kompromissihakuisuudelle ja neuvottelulle, vaikka lajiharrastajat ovatkin tietoisia altavastaajan roolistaan suhteessa tilaa perinteisimpiin tarkoituksiin käyttäviin. Vääränlaiseksi määritellyn tilapolitiikan harjoittaminen heikentää harrastajien asemaa vaihtoehtoliikuntayhteisöjen hierarkioissa. Ne, jotka eivät noudata pelin periaatteita siitä, miten tilaa otetaan hienovaraisin keinoin haltuun, saataan jopa sulkea harrastusyhteisön ulkopuolelle.

ANNI RANNIKKO, YTT

Projektitutkija

Yhteiskuntatieteiden laitos, Itä-Suomen yliopisto

Sähköposti: anni.rannikko@uef.fi

Kirjoittajan väitöskirja ”Kamppailua kunnioituksesta. Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien moraaliset järjestykset” tarkastettiin Itä-Suomen yliopistossa 20.4.2018.

Liikunnan harrastaminen ja harrastamattomuus pelkistyvät usein henkilökohtaisiksi valinnoiksi, jolloin vähäisen liikkumisen syiksi nähdään yksilön aikaansaamattomuus ja laiskuus. Tällöin liikkumismahdollisuuksia rajoittavat tekijät, kuten syrjintä, jäävät huomiotta.

**Taito ja suorituskykyinen keho ovat osa urheilullista
pääomaa, jota myös vaihtoehtoliikunnassa arvostetaan.
Heteroseksuaalinen maskuliinisuus, nuori aikuisuus,
argumentointikyky ja taito ovat myös vaihtoehtoliikunnan
kentillä arvokasta pääomaa.**

Mikä vaihtoehtoliikunta?

Vaihtoehtolajit ovat verrattain uusia liikuntalajeja, jotka pyrkivät ottamaan välimatkaa perinteisen urheilumaailman järjestäytyneisyyteen, instituutionaalistumiseen ja kilpailullisuuteen. Samalla kun ne haastavat perinteisen liikuntamaailman järjestyksiä ja määrittäviä, ne kuvaavat myös yleisempää nuorten vuorovaikutusmaailmojen muutosta.

Vaihtoehtoliikunnan liike on leikkiä, yhteistä hauskanpitoa, jopa karnevaalia ja jotain aikuisilta kiellettyä – toisinaan vaarallistakin. Liikkeen lisäksi liikunnan tilat ymmärretään lajeissa uudella tavalla. Vaihtoehtoliikunnassa liikunta tulee usein ikään kuin sivutuotteena: keskeisintä on usein kaikki muu itse liikunnan ympärillä. Lajeihin liittyy muun muassa elämäntavallisia ja nuorisokulttuurisia elementtejä. Vaihtoehtolajit ovat paitsi vaihtoehto nuorten toimintatilojen ymmärtämiselle, myös vaihtoehto vakiintuneelle tavalle ymmärtää liikuntaa.

NÄIN TUTKITTIIN

Väitöstutkimus ”Kamppailua kunnioituksesta. Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien moraaliset järjestykset” on osa Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat -tutkimushanketta (2012–2015), jonka toteuttivat Itä-Suomen yliopisto ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Tutkimuksessa on mukana kymmenen liikuntalajia: bleidaus, boulderointi, capoeira, katutanssi, longboarding, parkour, roller derby, scoottaus, skeittaus ja uusi sirkus. Etnografinen aineisto tuotettiin osallistuvan havainnoinnin keinoin ja haastattelemalla. Lisäksi toteutettiin verkkokysely lajiharrastajille (n=935). Tutkimukseen osallistui 12–29-vuotiaita vaihtoehtolajien harrastajia ympäri Suomen.

LÄHTEET:

Aarresola, O. 2017. Nuorten urheilupolut. Tutkimus kilpaurheiluun sosiaalistumisen normeista, pääomista ja toimivuudesta. *Studies in Sport, Physical Education and Health*, 246. Jyväskylän yliopisto.

Berg, P. & Kokkonen, M. 2016. Alkusanat. Teoksessa P. Berg & M. Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 7–19.

Itkonen, H. 1996. Kunnian kentät. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus.

Itkonen, H. & Kauravaara, K. 2015. Liikunta kansalaisten elämäntavalla. Tulkintoja liikkumisesta ja liikunnanedistämisestä. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 296. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES.

Rannikko, A. 2018. Kamppailua kunnioituksesta. Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien moraaliset järjestykset. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 201. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.

**Soveltava lumilautailu, parkour ja skeittaus ovat madaltaneet
vaihtoehtolajien aloittamisen kynnyistä vammaisten
lahjiharrastajien kohdalla. Samaan ryhmään kuuluvat myös
hiljattain syntyneet roller derbyn c-joukkueet, joihin voivat
liittyä ne, jotka eivät halua kilpailla.**